

Introïtustekst: Judas 1:22
'Ontferm u over wie twijfelen'

Lezing: Johannes 20:24-29

Een van de twaalf, Tomas (dat betekent 'tweeling'), was er niet bij toen Jezus kwam. Toen de andere leerlingen hem vertelden: 'Wij hebben de Heer gezien!' zei hij: 'Alleen als ik de wonden van de spijkers in zijn handen zie en met mijn vingers kan voelen, en als ik mijn hand in zijn zij kan leggen, zal ik het geloven.' Een week later waren de leerlingen weer bij elkaar en Tomas was er nu ook bij. Terwijl de deuren gesloten waren, kwam Jezus in hun midden staan. 'Ik wens jullie vrede!' zei hij, en daarna richtte hij zich tot Tomas: 'Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij. Wees niet langer ongelovig, maar geloof.' Tomas antwoordde: 'Mijn Heer, mijn God!' Jezus zei tegen hem: 'Omdat je me gezien hebt, geloof je. Gelukkig zijn zij die niet zien en toch geloven.'

Overweging

Gemeente van de Here Jezus Christus,
*Wat de toekomst brengen moge, mij geleidt des Heren hand
moedig sla ik dus de ogen, naar het onbekende land.
Leer mij volgen zonder vragen...*

Het is precies die laatste zin waar veel gelovigen wat vastlopen. Voor veel gelovigen een mooi lied, dat zeker, maar klakkeloos volgen, dat valt ons toch wat zwaar. Een collega opperde daarom onlangs op een internetforum voor predikanten de zin te veranderen in 'leer mij volgen met mijn vragen...'. Prachtig wat mij betreft. Maar goed. Het was wel een variant geopperd onder theologen. En ook nog eens Nederlandse theologen. En die vinden overal wat van, dus ook van deze zin. Er werd meteen breed gediscussieerd: want is het theologisch nu wel of niet juist om te willen volgen zonder of met vragen? Tja...

Ik snap de terughoudendheid ook wel wat. In de wat meer vrijzinnige hoek is er de laatste decennia een stroming die het twijfelen bijna of helemaal tot dogma verheft. Wie niet twijfelt gelooft niet echt. Dat lijkt mij nu ook weer het andere uiterste. Daar moeten we denk ik ook niet terecht komen. Twijfel moet geen doel op zich worden. Maar is daarmee het tegenovergestelde dan meteen waar: dat geloof altijd zonder twijfel zou moeten zijn? Of, om het in de termen van het verhaal van vandaag te zeggen: Zalig wie niet ziet maar toch gelooft, zegt Jezus. Maar maakt dat iemand die eerst ziet en dan geloof onzalig? Is een beetje gezonde twijfel, wat nuchterheid niet goed? Zeker in tijden van fake-news en allerlei meningen die je van alle kanten om de oren vliegen. Geloven doe je toch niet alleen met heel je ziel, maar ook met heel je verstand?

Thomas, de hoofdpersoon uit het verhaal van vandaag, heeft in de traditie de naam 'ongelovige' meegekregen. Omdat hij niet kan geloven wat zijn medeleerlingen hem vertellen over de opgestane Heer. Alle leerlingen zijn bij elkaar, in rouw naar binnen gekeerd, de deuren op slot. En ineens staat Jezus in hun midden en hij spreekt hen aan: 'Vrede zij met jullie'. Wanneer zoiets je overkomt, dan kun je haast niet anders dan geloven. Zij horen en zien het. Natuurlijk geloven zij. Maar Tomas was er, op die eerste dag van de week, niet bij. Hij heeft niets gezien en niets

gehoord. Hij moet het doen met wat zijn collega-leerlingen hem vertellen. En hij trekt hun verhaal in twijfel. Is dat zo gek? Laten we niet vergeten dat de leerlingen zelf, voordat Jezus in hun midden verscheen, ook nogal sceptisch waren over de opstanding. De vrouwen werden voor gek verklaard, Maria zag Jezus voor de tuinman aan, Petrus en de andere leerlingen moesten eerst met eigen ogen het lege graf zien om te kunnen geloven en de Emmaüsgangers geloofden het niet eens toen Jezus zelf in hun midden was. Pas achteraf, nadat hij hun het brood gebroken had, drong het tot hen door. Waarom noemen we juist Thomas dan de ongelovige?

Tweeling betekent zijn naam, zegt Johannes er veelzeggend bij. Alsof hij aan wil geven dat deze man twee gezichten heeft: een gelovig en een ongelovig gezicht. Een ambivalente man. Maar is dat echt wat Johannes over deze Thomas kwijt wil? Twee keer eerder wordt Thomas genoemd in het evangelie van Johannes. De eerste keer bij de opwekking van Lazarus, waar Thomas zelfs de dood niet schuwt om Jezus te volgen. Dat is toch geen ongelof zou je zeggen. En de tweede keer wanneer Jezus spreekt over het huis van zijn Vader met de vele kamers. Thomas vraagt hem dan: 'Wij weten niet waar u naartoe gaat Heer, hoe zouden we dan de weg daarheen kunnen weten?' Is dat de uitspraak van een ongelovige? Of is het de vraag van een gelovige die het niet helemaal snapt, die graag wil weten hoe het zit? In ieder geval veroordeelt Jezus de vraag van Thomas niet, maar hij geeft hem gewoon antwoord.

Over die Thomas horen we nu dus weer. En hij was er niet bij toen de leerlingen Jezus ineens in hun midden hadden. Dwars door de gesloten deuren heen. Jezus is lichamelijk bij hen aanwezig, maar kennelijk is zijn lichaam toch van een andere, hemelse, orde. Dwars door wat afgesloten is komt hij bij hen binnen. Maar een week later, op de achtste dag, net zoals het vandaag de achtste paasdag is, is Thomas er wel bij. En weer zijn de deuren gesloten. Waarom? Waarom sluiten die leerlingen die de Heer in levenden lijve hebben gezien, zich weer op achter gesloten deuren?

En weer staat Jezus plots in hun midden. Weer klinkt de vredewens. En Jezus richt zich speciaal tot Thomas. Hij krijgt wat hij nodig heeft om de opstanding te kunnen geloven. Leg je vingers maar in mijn zij, kijk maar naar mijn handen. Maar dat alles heeft Thomas plots niet meer nodig. De aanblik van Jezus is voor hem genoeg om de opgestane Heer te kunnen aanvaarden. 'Mijn Heer en mijn God' zegt Thomas. Een uitroep en een geloofsbelijdenis in één. Hoeveel geloof wil je hebben?

Toen Johannes dit evangelie schreef, zo rond 110 na Christus, lag de opstanding zo'n 80 jaar achter hem. Hijzelf had het waarschijnlijk niet eens meegemaakt. Zijn lezers, de leden van de vroegchristelijke gemeente, ook niet. Zij moesten het doen met wat hen verteld werd, overgeleverd door verhalen van mensen één, twee, drie generaties eerder. Ga daar maar aanstaan. Geloof het maar eens, als je er niets van hebt gezien. Als je alleen maar weet dat de tempel van Jeruzalem in 70 na Christus is verwoest, als je geloof onder vuur ligt, als je vrezen moet voor vervolging. Als de kerk nog een kleine groepering is, zonder macht. Geloof het maar eens, zonder te zien. Geloof het maar eens, als de wereld om je heen vol zit met allerlei tegenstrijdige beweringen, als goden en godsdiensten om de voorrang strijden, als wat waar en niet waar is helemaal zo duidelijk niet is, omdat iedereen wat anders vindt.

Voor hen, en voor al die generaties na hen, schrijft Johannes zijn evangelie. Niet om hen om de oren te slaan met het vermeende ongelof van Thomas, geloof is geen wedstrijd. Geen krachtmeting wie het het beste kan met het minste bewijs. Johannes schrijft het niet op om ons onzalig te verklaren als we het niet direct geloven kunnen, maar als een hart onder de riem. Met Thomas als één van hen: ook hij, leerling van het eerste uur, kon het maar nauwelijks geloven. Ook hij had zijn vragen en twijfels. En ook hij hoort er toch voluit bij. Niet als een voorbeeld van hoe het niet moet, maar als een voorbeeld van hoe het ook kan, voert Johannes hem op. Want

Johannes weet hoe moeilijk het is voor die eerste christenen. En hij weet ook dat geloven met het nuchtere verstand helemaal zo onzinnig niet is.

En natuurlijk is het waar, wat ben je gelukkig, zalig, als je geloven kunt zonder eerst te zien. Wat geweldig is het als je, soms even, van die momenten in je geloof ervaart dat alles op zijn plaats valt, dat je het voelt, diep van binnen, dat je – al is het maar voor even – zeker weet: God is er en Hij zorgt voor ons, hij laat ons nooit los. En wat mooi is het als er mensen om je heen zijn, die dat op een bijna natuurlijke manier hebben, die je daarin tot steun kunnen zijn, die je daarin voor kunnen gaan. Zalig!

Maar dat maakt hen die vragen hebben, die bij tijd en wijle twijfelen, niet ineens onzalig. Johannes heeft het leven en de wondertekens van Jezus opgeschreven opdat zijn lezers in Hem kunnen geloven. Maar hij deed dat in het besef dat geloven geen sinecure is. Zalig als je het je in één keer lukt, begrijpelijk als je terughoudend bent. En wat mij betreft verstandig als je de goede vragen stelt. Twijfel is geen ongelof, twijfel is een wijze van geloof.

God vraagt niet van ons dat wij Hem volgen zonder vragen. Hij vraagt van ons dat wij Hem liefhebben, met heel onze ziel, heel onze kracht. En met heel ons verstand. En voor wie vragen heeft, heeft Hij de tijd. Met de Emmaüsgangers liep hij een heel stuk op, nam alle tijd, om het hen te laten zien. Maria kreeg haar eigen moment met Jezus, daar in die bloeiende tuin. De leerlingen zocht Jezus in hun midden op. En toen Thomas er niet bij was en het daardoor – natuurlijk – maar niet geloven kon, kwam Hij na een week opnieuw. Want zo gaat dat bij God, Hij vraagt geen geloof, Hij geeft het ons. Dag na dag, steeds weer opnieuw. Hij leert ons volgen, met al onze vragen. Vader, wat Gij doet is goed.

Amen

Slottekst: Prediker 7: 16-18

Wees daarom niet al te rechtvaardig en meet jezelf geen overdreven wijsheid aan. Waarom zou je jezelf te gronde richten? Maar gedraag je ook niet al te onrechtvaardig en wees geen dwaas. Waarom zou je sterven voor je tijd? Houd het ene vast en laat het andere niet los. Dat is het beste, want wie ontzag voor God heeft, ontsnapt aan al te veel rechtvaardigheid en ook aan al te veel onrechtvaardigheid.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl